

Жанна Карбовська,
завідувач сектору «Ратуша»
науково-експозиційного відділу,
Кам'янець-Подільський державний
історичний музей-заповідник

ПАМ'ЯТНІ МОНЕТИ УКРАЇНИ СЕРІЇ «ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ» (З КОЛЕКЦІЇ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ-ЗАПОВІДНИКА)

Пропонуємо класифікацію та вводимо в науковий обіг пам'ятні монети України серії «Відродження української державності», які експонуються в експозиції «Історія грошей» Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника.

Ключові слова: пам'ятні монети України, серія «Відродження української державності», Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник.

Монета є засобом інформації про історію і сучасність держави. Більшість країн світу на державному рівні розробляють та реалізують програми випуску пам'ятних та ювілейних монет [3].

З метою популяризації Української держави та підняття її престижу в очах світової громадськості, 1994 року було ухвалено рішення про організацію випуску пам'ятних і ювілейних монет [18]. Національний банк України встановлює порядок планування, організації виготовлення, випуску в обіг, реалізації пам'ятних монет та іншої продукції. Департамент грошового обігу розробляє річний план випуску пам'ятних монет, відповідно Інструкції, а під час планування розглядає пропозиції міністерств, наукових і культурно-освітніх установ [5].

Тематика пам'ятних монет є різноманітною і визначається відповідно до пам'ятних та ювілейних дат, які відзначаються на державному рівні, відповідно указів Президента, постанов Верховної Ради України, розпоряджень Кабінету Міністрів, а також розглядаються пропозиції Національної академії наук України, міністерств, органів центральної виконавчої влади, різних установ, організацій та колекціонерів-нумізматів [3, с. 24].

Пам'ятні монети України досліджують Р. Шуст [24], М. Загребя [1], Н. Дорофєєва [3], З. Комаринська [3], С. Голубка [2], В. Левченко [4], С. Халатов [24], Ж. Карбовська [17] та ін.

Національний банк України протягом травня 1995 – серпня 2017 рр. ввів в обіг 740 пам'ятних монет (21 пам'ятну монету карбованцевих номіналів – до 2 вересня 1996 р. та 719 пам'ятних монет гривневих номіналів) і започаткував 33 тематичні серії та серію «Інші монети» [19]. У пам'ятних монетах відображають важливі міжнародні події, які відбуваються й Україна приймає в них участь, та події національної історії, науки та культури [19, с. 24].

Важливі історичні події минулого, що стверджували державність України у ХХ столітті та державні пам'ятні дати новітньої історії незалежної держави Україна з 1990 року викарбувані в пам'ятних монетах серії «Відродження української державності» [20]. Національний банк України у 1996 р. започаткував карбування пам'ятних монет цієї серії. Довгострокову програму випуску пам'ятних і ювілейних монет України, присвячених становленню та розвитку української державності, НБУ прийняв на початку 1997 року. Впродовж 1997-2005 рр. було передбачено випустити пам'ятні монети кількох патріотичних серій, а також і серії «Відродження української державності» [3].

Знаковими монетами цієї серії є пам'ятні монети з нейзильберу 1998 року випуску, викарбувані великим тиражем (по 200 000 штук): «80-річчя бою під Крутами», «80 років проголошення незалежності УНР», а 18 лютого 1999 року у серії «Відродження української державності» вийшла у світ ювілейна монета, присвячена 80-річчю проголошення в Києві 22 січня 1919 року декларації про Злуку (Об'єднання) Української Народної Республіки (УНР) із Західно-Українською Народною Республікою (ЗУНР) [3, с. 20].

Серія «Відродження української державності» нараховує 39 пам'ятних монет (3 золоті, 12 срібних, мельхіорову, біметалеву з недорогоцінних металів та 22 пам'ятних монети з нейзильберу, що складає 5% від загальної кількості пам'ятних монет України, введених в обіг у 1995-2017 рр.) [19, с. 20]. Колекція Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника нараховує 14 пам'ятних монет цієї серії з нейзильберу (7 пам'ятних монет номіналом 2 гривні та 7 пам'ятних монет номіналом 5 гривень)

та срібної пам'ятної монети, що складають 37% пам'ятних монет серії та 63% пам'ятних монет введених в обіг з нейзильберу [22, 23, 8-16].

Пропонуємо класифікацію пам'ятних монет даної серії (колекції) на основі подій (пам'ятних дат), що відбулись в історії держави Україна: 1) державний суверенітет України; 2) незалежність України; 3) Конституція України; 4) Національний банк України; 5) Українська революція 1917-1921 рр. Пам'ятні монети України серії «Відродження української державності» в експозиції «Історія грошей» експонуються тематично. Пам'ятні монети 10 років незалежності та 10 років НБУ номіналом 5 гривень з нейзильберу, що входять до цієї серії, експонуються з 2005 р. і розміщені в комплекті, у нижній частині, по центру [17]. Комплект сформований Національним банком України [6]. До 20-ої річниці прийняття Декларації про державний суверенітет України НБУ 15 липня 2010 року ввів в обіг пам'ятну монету «20-річчя ухвалення Декларації про державний суверенітет України» [14]. Незалежність України, як історична подія, відображена в 4 пам'ятних монетах: «25 років незалежності України», «Київська Русь», «Козацька держава», «Галицьке королівство» номіналом 5 гривень [8], які представлені в колекції, з 7 пам'ятних монет введених в обіг. До дати прийняття Конституції України НБУ викарбував і ввів в обіг 5 пам'ятних монет. У колекції представлена пам'ятна монета «20 років Конституції України» номіналом 2 гривні [15]. До 10 річчя проведення грошової реформи в Україні (2006) введено в обіг срібну монету номіналом 100 гривень – «10 років відродження грошової одиниці України» [7]. Події Української революції 1917-1921 рр. відкарбовані в 5 пам'ятних монетах, які є в колекції історичного музею-заповідника. Ці монети України номіналом 2 гривні введені в обіг у 1998-2007 роках і відображають історичні (ювілейні) дати: 80-річчя бою під Крутами [9], 80 років проголошення незалежності УНР [10], 80 років проголошення соборності України [11], 90-річчя утворення першого Уряду України [12], 90 років утворення Західно-Української Народної Республіки [13].

НБУ забезпечив виготовлення та ввів в обіг 22 березня 2017 р. ювілейну монету номіналом 5 гривень з нейзильберу на відзнаку 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років [16, 19], відповідно Указу Президента України №17/2016 «Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років» [21].

Список використаних джерел та літератури

1. Загреба М. Монети України 1992-2012 рр. / М. Загреба. – К.: Логос, 2012. – 67 с.
2. Голубка С. М. Грошове господарство України епохи новітньої доби / С. М. Голубка // Вісник Львівської комерційної академії. – Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2011. – Вип. 38. – С.14.
3. Дорофєєва Н. В., Комаринська З.М. З історії грошей України / Н. В. Дорофєєва, З. М. Комаринська. – Київ; Львів, 2000. – С. 149-155. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: //Z_istorii_hroshey_Ukrainy
4. Іщенко Г. Володимир Левченко: «Перші монети карбувалися у Луганську і в Італії» / Г. Іщенко // Урядовий кур'єр. – 2012. – 23 серп.
5. Інструкція про організацію виготовлення, випуску в обіг і реалізації пам'ятних та інвестиційних монет України, сувенірної продукції. Про затвердження Інструкції про організацію виготовлення, випуску в обіг і реалізації пам'ятних та інвестиційних монет України, сувенірної продукції. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: /http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1044-12.
6. Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, Фонди К. Нз. Вр. 827.
7. Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, Фонди К. Нз. 21682.
8. Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, Фонди К. Нз. 24471-24474.
9. Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, Фонди К. Нз. 24821.
10. Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, Фонди К. Нз. 24140.
11. Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, Фонди К. Нз. 24822.
12. Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, Фонди К. Нз. 24823.
13. Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, Фонди К. Нз. 24824.
14. Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, Фонди К. Нз. 24825.
15. Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, Фонди К. Нз. 24461.
16. Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, Фонди К. Нз. 24651.
17. Карбовська Ж. А. Пам'ятні та ювілейні монети України в колекції Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника / Ж. А. Карбовська // Кам'янець-Подільський у контексті українсько-європейських зв'язків: матер. IV міжнар. наук.-практ. конф. – Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2016. – С. 288-292.
18. Організація випуску української монети [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: https://studlib.info/bankovskoe-delo/73-organizaciya-vipusku-ukrainskoi-moneti/.

19. Пам'ятні та ювілейні монети Національного банку України (НБУ) [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Відродження_української_державності.
20. Пошук пам'ятних монет та сувенірної продукції Серія Відродження української державності. Національний банк України. Офіційне інтернет-представництво. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/control/uk/currentmoney/cmcoin>.
21. Президент України Петро Порошенко. Офіційне інтернет-представництво. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://www.president.gov.ua/documents/172016-19736>.
22. Список ювілейних та пам'ятних монет України з недорогоцінних металів. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: http://www.wikiwand.com/uk/Список_ювілейних_та_пам'ятних_монет_України_з_недорогоцінних_металів.
23. Халатов С. В. Каталог Пам'ятних і ювілейних монет України / С. В. Халатов. – К., 2010. – 187 с.
24. Шуст Р. М. Нумізмати́ка: Історія грошового обігу та монетної справи в Україні: навч. посіб. / Р. М. Шуст – К.: Знання, 2007. – С. 337-348.

Додаток

Класифікація пам'ятних монет серії «Відродження української державності» з недорогоцінних металів в колекції К-ПДІМ-3

№	Назва	Номінал, грн.	Тираж, штук	Дата Випуску	Аверс	Реверс
Державний суверенітет України						
	20-річчя ухвалення Декларації про державний суверенітет України	2	35 000	15.07.2010		
Незалежність України						
	10 років незалежності України	5	100 000	31.07.2001		
	25 років незалежності України	5	50 000	17.08.2016		
	Київська Русь	5	50 000	17.08.2016		
	Козацька держава	5	50 000	17.08.2016		
	Галицьке королівство	5	50 000	17.08.2016		

Конституція України						
20 років Конституції України	2	30 000	20.06.2016			
Національний банк України						
10-річчя Національного банку України	5	50 000	29.03.2001			
Українська революція 1917-1921 років						
80-річчя бою під Крутами	2	200 000	30.01.1998			
80 років проголошення незалежності УНР	2	200 000	20.03.1998			
80 років проголошення соборності України	2	50 000	18.01.1999			
90-річчя утворення першого Уряду України	2	35 000	27.12.2007			
90 років утворення ЗУНР	2	35 000	03.11.2008			
До 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років	5	35 000	22.03.2017			

Складено за джерелом [6, 8-16, 22].